

Tasa-arvoa kaikenlaisille perheille

Monimuotoiset perheet -verkoston puheenvuoro hallituksen
tasa-arvo-ohjelman 2016-2019 väliraportista

Monimuotoiset perheet -verkosto kiittää mahdollisuudesta osallistua ohjelman väliraportista järjestettyyn kuulemistilaisuuteen. Verkosto toteaa näkemyksensä seuraavaa:

Yleistä

Tasa-arvo-ohjelman väliraportti on huolestuttavaa luettavaa sen kannalta, että vaikka asioiden esitetään etenevän melko hyvin, jo ehdotetut toimenpiteet itsessään ovat usein riittämättömiä, ja monessa kohdassa jopa näistä riittämättömistä toimenpiteistä ollaan jäljessä.

Raporttiin ei myöskään ole kirjattu lainkaan niitä toimenpiteitä, joita kuluva hallituskauden aikana on jo tehty, jotka heikentävät sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä vanhemmuuden tukea.

Verkosto pitää myös huolestuttavana sitä, että sukupuoli nähdään raportissa yksioikoisesti kaksijakoisena ja että raportissa on useita mainintoja ”molemmista sukupuolista” tai ”miehistä ja naisista”, mutta muita sukupuoli-identiteettejä, kategorioita tai edes ilmentymiä ei mainita kertaakaan.

1. Yhteenveto ohjelman etenemisestä

Verkosto pitää huolestuttavana sitä, että hallituksen esitykset jäävät harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta vaille sukupuolivaikutusten arviointia. Suvaus on yksinkertainen ja hyvä keino huomioida tehtyjen päätösten vaikutus eri sukupuolille. Kuten lapsivaikutusten arviointi, myös sukupuolivaikutusten arviointi tulisi tehdä kaikille relevanteille lakihankkeille.

2. Tasa-arvo työelämässä

Verkosto pitää epäonnistumisena sitä, että TE-palvelujen henkilöstöstä vain alle 1% on osallistunut segregaaation purkamiseen tähtäävään koulutukseen.

Verkosto hämmästelee sitä, että kohta 2.3. on merkattu vihreäksi, vaikka käytännössä ulkomaalaistaustaisten työllistymisen osalta mitään toimenpiteitä ei ole raporttiin listattu tiedon hankkimista lukuun ottamatta.

Sen sijaan verkosto pitää hyvänä (kohta 2.5) sellaisten koulutusohjelmien rakentamista, joihin myös kotona lasta hoitavien olisi helppo osallistua. Ei ole realistista, että hoivavastuu tasoittuisi lyhyellä aikavälillä niin paljon, että ulkomaalaistaustaiset naiset pääsisivät osallistumaan kotoutumista tukeviin koulutuksiin yhtä lailla kuin miehet. Tämän rinnalla ei kuitenkaan voida luopua

pyrkimyksestä hoivavastuun tasaamisesta sukupuolten välillä myös ulkomaalaistaustaisissa perheissä.

Verkosto huomauttaa, että viimeisimmän Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan yksinhuoltajavanhempien työttömyysaste on 18,7 % kun muun väestön oli samanaikaisesti 9,6 % (vuonna 2015). Lapsiperheiden hoivapalvelujen tulisi olla sillä tasolla, että myös yksinhuoltaja pystyy osallistumaan työelämään. Erityisen tärkeitä ovat mm. subjektiivisen kotipalvelun toteuttaminen sekä pienten koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon toteuttaminen lain edellyttämällä tavalla, subjektiivisen kokopäiväisen päivähoito-oikeuden palauttaminen, loma-aikojen keräilypäiväkodeista luopuminen sekä koululaisten leiritoiminnan laajentaminen. Yhden vanhemman lapsiperheistä 86 % on äitivetoisia

Verkosto huomauttaa, että tarkasteltaessa sukupuolten välisiä eroja etenemisessä johtotehtäviin, olisi syytä tarkastella myös perheen ja erilaisten perhemuotojen vaikutusta siihen, minkälaisia mahdollisuuksia ihmisillä on edetä uralla. Onko perhe suomalaisessa yhteiskunnassa este urakehitykselle, ja jos on, onko tässä sukupuolittuneita eroja? Entä onko perhetilanteen muutos, esimerkiksi ero tai puolison tai lapsen kuolema tai vaikka kaksosten, kolmosten tai nelosten syntyminen perheeseen sellainen olosuhde, joka hankaloittaa työn ja perheen yhteensovittamista?

3. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä vanhemmuuden tuki

Monimuotoiset perheet -verkosto pitää väliraporttia tältä osin harhaanjohtavana. Raportissa on esitelty vain niitä toimenpiteitä, joilla on pyritty parantamaan työn ja perheen yhteensovittamista ja tukemaan vanhemmuutta, mutta sieltä puuttuvat maininnat niistä selkeistä ja radikaaleista heikennyksistä, joita tämän hallituskauden aikana on tehty näillä saroilla. Näitä ovat esimerkiksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen sekä lapsilisään kohdistuneet leikkaukset. Nämä toimenpiteet olisi ehdottomasti ollut tarkoituksenmukaista lisätä raportointiin, jotta raportin antama kuva hallituksen toteuttaman politiikan tasa-arvovaikutuksista olisi kokonaisvaltainen ja totuudenmukainen.

Kohdassa 3.1. on huomioitava, että tämä ei koske kaikkia äidiksi tulevien työnantajia, koska esimerkiksi adoptioäidillä ei ole äitiysvapaata.

Toimenpide 3.3:n osalta on todettava, että LAPE-hankkeen ohjausryhmässä toimiessaan verkosto on saanut sen käsityksen, että perheystävällisten käytäntöjen vahvistaminen valituilla keinoilla on kohdannut yllättävän suuria haasteita. Etenkin työnantajien saaminen mukaan vapaaehtoiseen perheystävällisyyden edistämiseen on ollut erittäin haastavaa, ja tilanne muuttuu vielä haastavammaksi, kun väestöliiton ohjelma muuttuu

työnantajalle maksulliseksi. Pienille työnantajille tämänkaltaiset ohjelmat ovat liian raskas koneisto perheystävällisyyden toteuttamiselle.

Verkosto toteaa, että työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tulee jatkossa edistää vahvasti myös lainsäädännöllä sekä työehtosopimuksissa, sillä vapaaehtoisin keinoin ja yksitellen tulosten saavuttaminen on hyvin haastavaa.

Verkosto pitää hyvänä kohdassa 3.6. mainittua huolto- ja tapaamisoikeuslain kokonaisuudistusta. Uudistusta valmistelleen työryhmän mietinnössä on kuitenkin tasa-arvonäkökulmasta riittämättömät kirjaukset lähisuhdeväkivallan huomioimisesta huoltajuudesta päätettäessä. Lakiin tulisi sisällyttää selkeät kirjaukset sekä tapaamisoikeuden määrittämiseen että huollosta päättämiseen siitä, että lasta on suojeltava paitsi häneen itseensä, myös hänen vanhempaansa kohdistuvalta väkivallalta. Tällöin uudistus täyttäisi selkeämmin Istanbulin sopimuksen asettamat vaatimukset lapsen suojelemisesta myös vanhempien välisen väkivallan seurauksilta.

4. Sukupuolten tasa-arvo koulutuksessa ja liikunnassa

Verkosto huomauttaa, että OECD:n 2016 Suomea koskevan raportin mukaan Suomessa on OECD-alueen suurimmat erot kantasuomalaisten ja maahanmuuttajanuorten välillä koulussa menestymisen ja -viihtymisen suhteen. Tämä tilanne on huolestuttava ja vaatii välittömiä toimenpiteitä.

Verkosto katsoo, että TET-jaksojen kehittämisen osalta OKM:n ehdottama uusi toimenpidekirjaus on täysin riittämätön. On selvää, että pelkällä henkilöstön taholta tulevalla rohkaisulla ei tule olemaan toivottuja vaikutuksia oppilaiden TET-jaksojen toteutumiseen sekä nais- että miesenemmistöisillä aloilla, vaan asiassa tarvitaan systemaattisempaa ohjeistusta.

Liikuntapaikkojen tasa-arvon osalta verkosto pitää huolestuttavana sekä sitä, että tasa-arvoa kehitetään vain kahden sukupuolen osalta, että sitä, että kuten kohdassa 4.5a todetaan, liikuntapaikkojen rakennushakemusten arviointiin tasa-arvon kannalta ei edes vielä ole mittareita eikä työkaluja. Onko silloin ihme, jos OKM:n virkamiehet eivät hakemuksia arvioitaessa löytäneet vinoumia?

Kohdassa 4.5d liikunnan sukupuolten tasa-arvo tulisi ehdottomasti kirjata erityispainopisteeksi. Liikunnan saralla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisen tulee olla ehdottomassa kärkiasemassa. Tasa-arvoa edistettäessä tulee huomioida myös lasten ja nuorten haarastusmahdollisuudet sen kannalta, että perheiden taloudellinen eriarvoisuus ei saisi liian vahvasti vaikuttaa lasten harrastusmahdollisuuksiin.

5. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Monimuotoiset perheet -verkosto pitää huolestuttavana sitä, että turvakotipaikkojen määrää ei vieläkään ole saatu edes lähelle Euroopan neuvoston työryhmän suositusmäärää.

6. Miesten terveyden ja hyvinvoinnin parantaminen

Verkosto pitää hyvänä miesten aseman parantamista tasavertaisena vanhempana (6.2.). Verkoston näkemys on, että isälle tulisi kaikissa kunnissa vakiintuneena käytäntönä varata oma neuvolakäynti, jossa keskityttäisiin nimenomaan isyyden kannalta olennaisiin asioihin. Kokemukset niistä kunnista, joissa tämä käytäntö on ollut käytössä, osoittavat, että isät osallistuvat heille korvamerkityille käynneille ja että isien yhteys neuvolaan on parempi oman käynnin jälkeen.

Verkosto kannustaa vauhdittamaan toimenpiteen 6.3. toteuttamista eli lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten poikiin ja miehiin liittyvän osaamisen vahvistamista. On paljon sellaisia mieserityisiä asioita, joiden ymmärtäminen vaatii erityistä osaamista. Tämän osaamisen tulisi olla kaikkien ammattilaisten saatavilla ja sitä tulisi sisällyttää myös ammattilaisten koulutuksiin.

Lisäksi verkosto huomauttaa, että ammattilaisten tietoisuutta erilaisista perhemuodoista ja perheiden monimuotoisesta todellisuudesta on syytä jatkossa lisätä.

7. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa

Myöskään tässä raportin osassa ei ole huomioitu niitä päätöksiä, joilla kuluvalle hallituskaudella on de facto heikennetty sukupuolten välistä tasa-arvoa. Nämä tulisi raportoida siinä missä nekin päätökset, joilla tasa-arvoa on edistetty.

Verkosto pitää ylipäänsä hankalana sitä, että kuluvalle hallituskaudella erilaiset vaikutusten arvioinnit, sekä lapsi- että sukupuolivaikutusten arviointi, on käytännössä jätetty tekemättä, tai jos niitä on tehty, niiden tulokset ovat näkyneet äärimmäisen heikosti tehdyissä päätöksissä.

Sukupuoli- sekä lapsivaikutusten arviointi tulisi sisällyttää rutiininomaisesti kaikkiin sellaisiin lainsäädäntöhankkeisiin, joilla voidaan ajatella olevaan minkäänlaisia vaikutuksia tasa-arvon tai lasten aseman kannalta.

SOTE- ja maakuntauudistuksessa sukupuolivaikutusten arvioinnin tulisi olla laajaa ja järjestelmällistä ja toimenpiteiden tulee olla velvoittavia, ei

suosituksia. Myös maakuntastrategiat ja maakuntatasoiset päätökset tulee arvioida sukupuolivaikutustensa kannalta.

Verkosto pitää huolestuttavana, että ministeriöt raportoivat (sivu 19), että niiltä puuttuu tietoa, resursseja ja sitoutumista tasa-arvon integroimiseksi strategioihin. Verkoston näkemys on, että tasa-arvo on keskeisessä roolissa sen osalta, minkälaisia tuloksia strategioiden implementoinnilla saavutetaan. Mikäli sukupuolinäkökulma puuttuu strategisesta työstä, on riski, että ei nähdä ongelmien luonnetta eikä siten myöskään voida puuttua niiden syihin.

Esimerkiksi maakunnallisesti voidaan nähdä suuria sukupuolittuneita eroja siinä, minkälaisiin haasteisiin alueellisesti törmätään esimerkiksi työllistymisen tai väestöpohjan segregoitumisen osalta. Jos näitä ei osata tarkastella sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, ei myöskään löydetä tehokkaita keinoja niiden ratkaisemiseen.

Tasa-arvotiedon osaamista tulisi voimakkaasti vahvistaa ministeriöissä rekrytoimalla tasa-arvonäkökulman tuntevia asiantuntijoita jokaiseen ministeriöön.

Lisätietoja

Projektipäällikkö Anna Moring
Monimuotoiset perheet -verkosto
Kaikkien perheiden Suomi -hanke
050 3750832
anna.moring@monimuotoisetperheet.fi
www.monimuotoisetperheet.fi

Monimuotoiset perheet -verkosto

on kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Adoptioperheet ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Familia ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen Nuoret Lesket ry, Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Verkosto koordinoi Kaikkien perheiden Suomi -hanketta, jonka tehtävänä on kerätä ja levittää tietoa monimuotoisten perheiden erityistilanteista.

www.monimuotoisetperheet.fi